

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA IZOBRAŽEVANJE,
ZNANOST IN ŠPORT

Zavod
Republike
Slovenije
za šolstvo

Program osnovna šola

MADŽARSKI LJUDSKI PLESI

IZBIRNI PREDMET

Učni načrt

7. in 8. razred: 35 ur
9. razred: 32 ur
SKUPAJ: 102 ure

Program osnovna šola
MADŽARSKI LJUDSKI PLESI
Izbirni predmet
Učni načrt

Avtorja:

Enikő Balaskó, Zavod za kulturo madžarske narodnosti, Lendava
István Parais, učitelj ljudskega plesa, koreograf; Agora Szombathelyi Kulturális Központ, Madžarska

Strokovna recenzenta:

Dr. **Krisztina Dóka**, Madžarska akademija plesne umetnosti, Madžarska akademija znanosti –
Filozofski raziskovalni center, Inštitut za muzikologijo, Budimpešta
Rudolf Toplak, Dvojezična osnovna šola Genterovci

Redakcijski popravki: Mária Pisnjak, Zavod RS za šolstvo

Izdala: Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport, Zavod RS za šolstvo
Za ministrstvo: dr. **Jernej Pikalo**
Za zavod: mag. **Gregor Mohorčič**

Strokovni pregled: **László Gerlecz**, učitelj ljudskega plesa, koreograf

Slovenski prevod: **Enikő Balaskó**

Jezikovni pregled: **Olga Paušič**

Prva izdaja
Ljubljana 2014

Sprejeto na 162. seji Strokovnega sveta RS za splošno izobraževanje dne 13. februarja 2014.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

37.091.214:394.3(439)(0.034.2)

BALASKO, Enikő

Učni načrt. Program osnovna šola. Madžarski ljudski plesi : izbirni predmet [Elektronski vir] /
[avtorja Enikő Balaskó, István Parais ; slovenski prevod Enikő Balaskó]. - 1. izd. - El. knjiga. - Ljubljana
: Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport : Zavod RS za šolstvo, 2014

Način dostopa (URL):

http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/predmeti_narodno/Mad_ljudski_plesi_izbirni.pdf

ISBN 978-961-03-0234-6 (Zavod RS za šolstvo, pdf)
1. Gl. stv. nasl. 2. Parais, István
273271296

KAZALO

1 OPREDELITEV PREDMETA.....	4
2 SPLOŠNI CILJI PREDMETA.....	5
3 OPERATIVNI CILJI IN VSEBINE PREDMETA.....	6
4 STANDARDI ZNANJA.....	9
5 DIDAKTIČNA PRIPOROČILA	10
5.1 Uresničevanje ciljev predmeta.....	10
5.2 Individualizacija in diferenciacija.....	10
5.3 Medpredmetne povezave	11
5.4 Preverjanje in ocenjevanje znanja.....	11
6 ZNANJA, KI JIH MORAJO IMETI IZVAJALCI PREDMETA.....	12

1 OPREDELITEV PREDMETA

Madžarski ljudski plesi je izbirni predmet v programu osnovne šole. Predmet je trileten in se poučuje v tretjem vzgojno-izobraževalnem obdobju. Tedensko število ur predmeta je ena ura. Skupno število ur je 102. Učenec ima možnost, da po prvem ali drugem letu učenja prekine učenje predmeta. Če ima učenec določeno predznanje s področja madžarskega ljudskega plesa (pridobil ga je npr. pri krožku), ga lahko izbere tudi v 8. ali 9. razredu.

Pri učenju madžarskega ljudskega plesa bodo učenci spoznali vrednote kulture naroda, ki slonijo na temeljih, ki so jih prinesli Madžari v Karpatski bazen ter se je skozi stoletja izoblikovala pod vplivom različnih ljudstev Karpatskega bazena. Ljudski ples na podlagi sistema spoznavanje-dejavnost-vedenje-odnos nudi učencem oporne točke, s pomočjo katerih se lahko orientirajo v intervalih: preteklost-prihodnost, posameznik-naselje-madžarski narod-evropskost-človeštvo in talent-sposobnost-sprejemljiva vloga. Izhajajoč iz vloge, da mobilizira osebnost »kot celoto« (pesem, koordinacija giba, sodelovanje itn.), in iz enotnosti melodije-ritma-gibanja ima madžarski ljudski ples izredno velik potencial za razvijanje učenčevih sposobnosti. Učni načrt gradi na lokalnih (prekmurskih) madžarskih običajih, z navezovanjem na le-te pa predstavlja izbrane vrednote ljudskega plesa drugih pokrajinskih enot ali »celotne« madžarske plesne dediščine. Vsebine učnega načrta *madžarski ljudski plesi* zajemajo najpomembnejše tipe in dialekte iz zakladnice madžarskega ljudskega plesa in na ta način omogočajo prilagajanje starosti in plesnemu predznanju skupine.

Tematski sklopi predmeta:

- ljudski plesi, melodično-gibalne igre,
- spoznavanje ritmov, ritmične vaje,
- spoznavanje ljudskih plesov: tipi plesov, dialekti plesov, folkloristika plesa,
- ljudske pesmi, pesmi ljudskih običajev, ljudska glasba,
- ljudski običaji.

Posebna naloga predmeta je, da krepi pozitiven odnos do madžarskega jezika in kulture, znotraj le-te pa do zakladnice madžarskih ljudskih plesov, sveta melodij in običajev.

Cilje učnega načrta izbira in uresničuje učitelj glede na zanimanje, sposobnosti in znanje skupine. Pri načrtovanju izvedbe pouka upošteva tudi diferenciacijo in individualno delo. Vsebine, oblike, metode dela ter oblike organizacije učenja izbere prosto, obvezen pa je standard znanja, ki ga opredeljuje učni načrt.

2 SPLOŠNI CILJI PREDMETA

Cilj poučevanja madžarskega ljudskega plesa je, da se bodo mladi, ki zaključijo osnovnošolsko izobraževanje, znašli v svetu gibalne in plesne kulture - s poudarkom na kulturi madžarskih ljudskih plesov -, da bodo spoznali vrednote in izrazni jezik plesov Karpatskega bazena, da bodo lahko skladno s svojimi sposobnostmi uporabljali in nadgradili svoj plesni materni jezik, da bodo spoznali enotnost ljudske kulture in plesa oziroma njuno vzajemno povezanost in da bodo znali učinke harmonije-disharmonije melodije, ritma in gibanja aplicirati tudi na svoje mentalno zdravje.

Na podlagi ponujenih dejavnosti, posredovanega znanja, oblikovanja in odnosnega vpliva ljudski ples:

- pomaga pri vsestranskem oblikovanju in razvoju **sposobnosti** (posluh za ritem, držanje ritma in tempa, memoriranje ritma in tempa, koordinacija gibanja, dojetje prostora, memoriranje gibov, sodelovanje, improvizacija itn.) in s tem pripomore tudi k **blaženju morebitnih pomanjkljivosti** oziroma k **prepoznavanju talentov**;
- razvija otrokovo zmožnost **navezovanja stikov** z bližnjo in daljno okolico, razvija pravilen odnos do drugih ljudi (ples je učinkovito sredstvo socializacije), pomaga pri krepitvi spolne vloge in identitete ter oblik vedenja;
- razvija **razumevanje, obzirnost in strpnost**;
- kot skupinska dejavnost pomaga in razvija **oblikovanje skupnosti**: razvija verbalno in neverbalno, empatično komunikacijo, povečuje medsebojno pozornost, izhajajoč iz skupinske dejavnosti pomaga pri plesnem (in drugem) sodelovanju z drugimi;
- pomaga **izpolnjevati individualne potrebe**, npr. igro (melodično-gibalne igre, vaje plesne improvizacije), samoizražanje (ljudska pesem, balada, izrek, izštevanka, plesna improvizacija), samoizobraževanje (zbiranje ljudskih plesov, ljudskih običajev), ustvarjalnost (improvizacija, načrtovanje koreografije, urjenje koreografije);
- pomaga pri oblikovanju realnega **samospoznavanja** in samopodobe ter izkustva ob igranju različnih vlog;
- pomaga pri naravnosti oziroma pri pripravi k **ustvarjanju** s periodičnimi improvizacijami, sestavljanjem etud ali koreografije;
- omogoča **ustvarjalnost, umetniško izražanje**, doživljanje in vrednotenje lepega (estetika);
- pripomore k usvajanju **vedenjskih norm**, še posebej pri raziskovanju in primerjanju obnašanja v preteklih stoletjih ter danes;
- pomaga oblikovati **pozitiven odnos do** madžarskega naroda, do vrednot, ki so jih oblikovali predniki, do **domovine in drugih narodov**,

- s spoznavanjem regionalnih zgodovinskih in etnografskih vrednot Prekmurja pomaga pri razvoju **pozitivnega odnosa do pokrajine in domačega kraja**;
- pomaga pri oblikovanju realne podobe o madžarskem narodu, razvoju **narodne identitete** in s tem pomaga oblikovati sliko o Evropi in človeštvu.

3 OPERATIVNI CILJI IN VSEBINE PREDMETA

Učenci spoznajo naš plesni materni jezik, osnovne tehnike plesa, privadijo se na nastop znotraj skupine, na plesno kooperacijo z nasprotnim spolom, pripravijo se na improvizacijo in na ohranjanje plesnega izročila. Doživijo harmonijo in disharmonijo pesmi, glasbe in gibanja ter njihovo vlogo pri uresničevanju različnih človekovih potreb. Prepoznajo tipe in dialekte plesov, medsebojne učinke pokrajine, noše, ljudskih običajev in plesov.

CILJI

VSEBINE

Ljudski plesi, melodično-gibalne igre

Učenci:

- razvijajo koordinacijo giba, memoriranje gibov, memoriranje tempa in ritma, dojetje prostora in nadzor nad prostorom, sodelovalno zmožnost,
- spoznajo različne oblike plesov (individualni-solistični, skupinski-kolektivni, po parih), možnosti oblik plesa po parih (fant-dekle, dekle-dekle, fant-fant) ter ples spretnosti z orodji,
- spoznajo bogastvo plesne tradicije,
- spoznajo, da plesna dejavnost nudi estetsko doživetje,
- razvijajo spolno identiteto moški-ženska, fant-dekle,
- spoznajo pravila lepega vedenja,
- oblikujejo pozitiven odnos do madžarskih tradicij in do tradicij drugih ljudstev.

- melodično-gibalne igre, ki se navezujejo na določen praznični običaj,
- poskočni plesi Podonavja,
- plesi spretnosti z orodji,
- ples deklet v krogu,
- ples moških (»verbunk«),
- čardaši (Prekmurja, Županije Zala, Železne županije ali drugi)

Spoznavanje ritmov, ritmične vaje

Učenci:

- razvijajo posluš in občutek za ritem, memoriranje ritma, držanje ritma, prilagajanje na ritem.

- četrтинke, osminke, triole, sinkope, enostavni, dvojni in kompleksni ritmi,
- vrstice glasbe, ritma, zaključki vrstic,
- gibalne in melodično-gibalne igre za razvijanje ritma,
- značilne oblike glasbene in ritmične spremljave plesov

Poznavanje ljudskega plesa

Učenci:

- spoznajo tipe madžarskih ljudskih plesov in njihove dialekte, tipične značilnosti in pokrajinske meje le-teh,
- spoznajo, po katerih značilnostih lahko prepoznajo tipe in dialekte plesov tudi individualno/ samostojno,
- pridobijo celostno sliko zgodovine madžarskega ljudskega plesa, sliko o njegovem raziskovanju,
- spoznajo značilna dela, nošo, definirano vlogo običajev, ki so značilni za določeno geografsko pokrajino, oziroma vpliv le-teh na ples.

- značilni plesi plesnih tipov (stari in novi slog),
- plesna folkloristika,
- značilni plesi plesnih dialektov: zahodni, osrednji, vzhodni,
- etnografske značilnosti plesnih dialektov

Ljudske pesmi, pesmi ljudskih običajev, ljudska glasba

Učenci:

- se naučijo peti pesmi ljudskih običajev in ljudske pesmi z značilnostmi določene pokrajine po posluhu,
 - dojamejo/spoznajo, da so lahko pesmi istega ljudskega običaja od pokrajine do pokrajine različne v melodiji, besedilu in načinu petja,
 - spoznajo instrumentalno ljudsko glasbo plesa, ki se ga učijo,
 - spoznajo sestavo glasbenih skupin,
 - razvijajo zmožnost prepoznavanja glasbil na osnovi zvoka.
- ljudske pesmi starega, novega in mešanega sloga, pevne plesne melodije,
 - značilne ljudske pesmi glasbenih dialektov: Podonavje, Zgornja Madžarska (del današnje Slovaške), Velika madžarska nižina, Transilvanija, Moldavija in Bukovina,
 - slogovne razlike melodij, besedil na različnih etnografskih predelih,
 - ljudska glasba, ljudske pesmi, besedila, glasbene spremljave plesov Prekmurja,
 - instrumentalna ljudska glasba, glasbena spremljava plesnih tipov

Ljudski običaji

Učenci:

- spoznajo praznike tradicionalne kulture,
 - spoznajo, kako se uvrščajo ljudski običaji v letni krog,
 - spoznajo podobnosti in razlike v ljudskih običajih od pokrajine do pokrajine,
 - oblikujejo pozitiven odnos do tradicije.
- značilni dnevi, praznični običaji skozi ves letni cikel (jesenska dela, čas božičnih praznikov, pust, velikonočno praznovanje, binkošti),
 - podobnosti in raznolikosti ljudskih običajev v posamezni pokrajini

4 STANDARDI ZNANJA

Minimalni standardi znanja ob koncu tretjega vzgojno-izobraževalnega obdobja so označeni krepko.

Ljudski plesi

Učenec:

- **aktivno sodeluje pri učenju in vadbi plesov,**
- **naučene motive zna zaplesati skupaj s sošolci,**
- **naučen niz motivov zna predstaviti skupaj s sošolci,**
- iz naučenih motivov zna improvizirati (poskočni plesi, »verbunk«, čardaši),
- **zna se vključiti v krožni ples deklet ali v krožni verbunk (dečki),**
- izmed motivov verbunka (ali v primeru 9. razreda izmed motivov plesa palotaš) zna predstaviti vsaj eno etudo.

Ritmične vaje

Učenec:

- **zna ponoviti zaploskan enostaven ritem** in variacijo ritma, **dolgega 4 takte,**
- zna spremljati hojo in tek z enostavnimi ploski različnih ritmičnih variacij,
- **zna spremljati enostavne motive s ploskom v istem ritmu** ali s ploskom četrtink.

Poznavanje ljudskega plesa

Učenec:

- zna naštetih glavne madžarske plesne tipe (stari slog: krožni ples deklet, ples z orodji, poskočni plesi, moški solistični plesi, stari plesi v parih; novi slog: verbunk, čardaš),
- **zna poimenovati plesne tipe usvojenih plesov,**
- **zna naštetih in označiti plesne tipe Prekmurja** (poskočni ples, ples z orodji, čardaš, meščanski plesi),
- **zna naštetih in označiti glavne plesne dialekte Karpatskega bazena** (zahodni, osrednji, vzhodni),
- **zna poimenovati, v kateri plesni dialekt spadajo usvojeni plesi** (zahodni, osrednji ali vzhodni),
- zna označiti plesni dialekt Prekmurja (zahodni plesni dialekt),
- na kratko zna opisati žensko in moško nošo Prekmurja (oziroma Hetiša).

Ljudske pesmi, pesmi ljudskih običajev, ljudska glasba

Učenec:

- **pozna in s sošolci zapoje vsaj 5 plesnih melodij** in/ali melodij ljudskih običajev,
- **prepozna že večkrat slišan tip instrumentalne plesne ljudske glasbe** (npr. poskočni ples, čardaš, verbunk),
- ob plesih in ljudskih običajih poje skupaj s sošolci.

Ljudski običaji

Učenec:

- pozna čas in funkcijo spoznanih običajev (čas božičnih praznikov, pust, velikonočno praznovanje, binkošti, čas poletnih in jesenskih del),
- **dejavno sodeluje pri predstavitvi spoznanih običajev.**

5 DIDAKTIČNA PRIPOROČILA

5.1 Uresničevanje ciljev predmeta

V 3. poglavju so predstavljeni operativni cilji in vsebine. Vsebine sklopov Ljudski plesi, melodično-gibalne igre in Spoznavanje ritmov, ritmične vaje so obvezne, vsebine ostalih sklopov pa učitelj izbira glede na potrebe in zanimanje skupine.

Čeprav je temeljna dejavnost predmeta ples in izvajanje plesnih gibov, učni načrt predpisuje tudi nekaj teoretičnih znanj: kratek pregled zgodovine plesne umetnosti, značilnosti plesov v različnih predelih Karpatskega bazena, poznavanje ljudskih običajev. Ta znanja naj izvajalec predmeta ne poda v obliki suhoparnih predavanj, ampak naj služijo za popestritev vaj, za zbujanje radovednosti in hkrati za potreben oddih med vajami.

Del ur pouka se lahko izvaja tudi v plesni hiši ljudskega plesnega izročila. Priporoča se tudi ogled gledaliških plesnih predstav (ljudski ples, »plesno gledališče«, druge plesne zvrsti).

Nabor ciljev je bogat, zato naj izvajalec predmeta izbira med njimi skladno z zanimanjem in s sposobnostmi skupine ter materialnimi pogoji. Časovni okvir določenih tem naj prilagodi tempu učenja oziroma napredovanja posameznih učencev.

5.2 Individualizacija in diferenciacija

Učencem glede na zmožnosti in druge posebnosti prilagajamo pouk (notranja diferenciacija) izbirnega predmeta madžarski ljudski plesi tako v fazah načrtovanja, organizacije in izvedbe kot pri preverjanju in ocenjevanju znanja. Pri tem smo še posebej pozorni na specifične

skupine in posameznike; vzgojno-izobraževalno delo temelji na konceptih, smernicah in navodilih, sprejetih na Strokovnem svetu RS za splošno izobraževanje:

- Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci,¹
- Učne težave v osnovni šoli: koncept dela,²
- Otroci s primanjkljaji na posameznih področjih učenja: navodila za prilagojeno izvajanje programa osnovne šole z dodatno strokovno pomočjo,³
- Smernice za vključevanje otrok priseljencev v vrtce in šole.⁴

Pri dejavnostih je nujno potrebno upoštevati razlike med dekleti in fanti. Prav tako je potrebna diferenciacija v mešani skupini skladno s telesno razvitostjo in zmogljivostjo učencev.

5.3 Medpredmetne povezave

Predmet je v korelaciji z naslednjimi obveznimi predmeti: geografija (geografija Panonske nižine), zgodovina (zgodovina Madžarov), biologija (človeško telo), šport, madžarščina kot materinščina (narečja, pojav plesa v literarnih delih, bogatenje besedišča) in izbirnima predmetoma madžarska ljudska glasba (značilnosti ljudskih pesmi, ljudske pesmi starega in novega sloga) in etnologija Madžarov.

5.4 Preverjanje in ocenjevanje znanja

Učitelj preverja doseganje ciljev oziroma standardov znanja pred, med in ob koncu obravnave učnih vsebin oz. sklopov. S preverjanjem znanja zbira informacije o tem, kako učenec dosega cilje oziroma standarde znanja.

Po obravnavi učnih vsebin oz. sklopov in po opravljenem preverjanju znanja sledi ocenjevanje znanja, ko učitelj ugotavlja in oceni, v kolikšni meri učenec dosega v učnem načrtu določene cilje oziroma standarde znanja. Ocenjujejo se učenčevi ustni odgovori ter pisni, likovni, tehnični, praktični in drugi izdelki, projektno delo in nastopi učencev.

Preverjanje in ocenjevanje je treba v letni pripravi skrbno načrtovati.

V središču predmeta je izvajanje plesnih dejavnosti, ritmičnih vaj in petja, zato je najpogostejši način ocenjevanja nastop oziroma sodelovanje v skupni plesni dejavnosti. Izvajanje teh ocenjujemo skladno s skupaj dogovorjenimi kriteriji (npr. natančnost izvedbe

¹ Sprejeto na 25. seji Strokovnega sveta RS za splošno izobraževanje 11. 2. 1999.

² Sprejeto na 106. seji Strokovnega sveta RS za splošno izobraževanje 11. 10. 2007.

³ Sprejeto na 57. seji Strokovnega sveta RS za splošno izobraževanje 17. 4. 2003.

⁴ Sprejete na 152. seji Strokovnega sveta RS za splošno izobraževanje 25. 10. 2012.

motivov, držanje tempa, prilagajanje glasbeni spremljavi, predstavitev ritmične, plastične in dinamične značilnosti plesa, estetskost...). Vsebinska znanja lahko preverjamo in ocenjujemo tudi na osnovi ustnega ali pisnega izdelka. O plesnih predstavah lahko učenci pripravijo pisno ali ustno poročilo, ob različnih načinih prezentacije (npr. PPT).

Pomembno je, da učencem vedno sporočamo tudi dodatne, kvalitativne informacije. Na ta način bolj osvetlimo znanje in pomanjkljivosti.

Učence na začetku šolskega leta seznanimo s tem, kaj in kako bomo ocenjevali, in predstavimo kriterije posameznih ocen.

6 ZNANJA, KI JIH MORAJO IMETI IZVAJALCI PREDMETA

PREDMET	IZVAJALEC	ZNANJA
izbirni predmet madžarski ljudski plesi	učitelj	kot jih mora imeti učitelj v osnovni šoli in poznavanje področja madžarskih ljudskih plesov